

Zoo valt in het algemeen de nadruk niet meer op het sentimenteele, het troebele, het zinnelijk-behagende, maar op het verinnerlijkt-gevoelige, het klare, het geestelijk-ontroerende, dat voor den gecompliceerden mensch van heden moeilijker te bevatten is. Niet meer zinnelijke waarden als: toon, versiering, enz., maar meer geestelijke waarden als: verhouding, klare vorm en pure kleur moeten de middelen worden der kunst.

Dit kondigt een schoonheid aan van hooger orde, waarbij b, v. de esthetische waarde van een vaas bepaald wordt, door de zuiverheid harer verhoudingen (onderling en ten opzichte van de ruimte, die haar omsluit) en de gespannenheid van haar omgrenzingsvlakken, en niet uit van buiten opgebrachte versieringen, kunstmatige technische onvolkomenheden, of kwasi-toevallige glazuurschiftingen; de esthetische waarde van een gebouw uit de zuiverheid zijner verhoudingen, de klaarheid der ruimte-expressie door massa's, vlakken en lijnen, ten slotte door de gespannenheid zijner constructieve plastic, en niet door versiering; de esthetische waarde der schilderkunst, in- en exterieur, door verhouding in stand en maat van kleur, ten slotte door schilderkunstige conceptie der architectuur (plafond, wand, vloer), en niet in het schilderen van boompjes, koetjes, molentjes; de esthetische waarde der beeldhouwkunst, als gebruiksvoorwerp, in- en exterieur, als stoel, vaas, kachel, lantaarnpaal, en niet als ornament.

Zoo beschouwd blijkt de kunstconceptie van thans als geheel en die der bouwkunst in het bijzonder geen gelijken tred gehouden te hebben met de sociaal-esthetische ontwikkeling in het algemeen en een hervorming te behoeven, die haar tot in den kern aan zal tasten.

R'dam, 2-12-'19.

NATUURLIJKE EN ABSTRACTE REALITEIT

DOOR PIET MONDRIAAN.

TRIALOOG (gedurende een wandeling van buiten naar de stad).

Y. Leek. X. Naturalistisch schilder. Z. Abstract-realistisch schilder.

4e Tooneel. Een molen van zeer nabij — scherp en donker tegen de heldere nachtlucht — de wieken staan stil in den vorm van een kruis.

X. Ook dit is inderdaad grootsch! En Z. zal het vooral wel heel bijzonder vinden: ziet eens naar de wieken!

Z. Ik vind zoo'n molen inderdaad heel mooi. Vooral als we er, zooals nu, zòò dicht bijstaan, dat we geen normaal-perspectiefvischen afstand hebben en hem dus eigenlijk niet normaal kunnen zien of teekenen. Op deze wijze is 't zeer moeilijk het geziene weer te geven: men moet een meer vrije beelding aandurven. Vroeger heb ik meermalen iets van zoo'n korten afstand gezien, trachten weer te geven: juist omdat de dingen dan grootscher doen. En, om op dezen molen terug te komen, toen, ja toen trok mij ook de kruisvorm der wieken bijzonder aan. Sinds ik echter in alles den rechthoekigen